

Nivåvænge Grundejerforening

Bestyrelsen

Den 17. januar 2024

Notat om tegl på tagene i Nivåvænge

1 Baggrund

På generalforsamlingen i Nivåvænges Grundejerforening den 7. marts 2023 blev vedtaget forslag om "undersøgelse af og retningslinjer for anvendelse af tagsten i Nivåvænge".

Dette notat følger op på vedtagelsen af forslaget.

Der er nogle gange blevet spurgt om, hvordan man skal forholde sig, når man fx skal have renoveret sit tag. I forbindelse med køb af hus i Nivåvænge vil et forsikringsselskab ofte kræve undertaget renoveret for at forsikre huset. Hvordan skal man så forholde sig med selve taget – teglstenene? Grundejerforeningen kræver, at de eksisterende tagsten af typen Frederiksholm vingesten genanvendes i videst muligt omfang til det renoverede tag.

I dette notat beskrives baggrunden for denne praksis og hensynene, der ligger bag.

2 Tagstenene

Teglstenene på tagene i Nivåvænge (alle huse, bortset fra "blok 5") (-) er af typen Frederiksholm vingesten.

I publikationen "Stemplede mursten og gulvtegl", udgivet på Forlaget Nivaagaard Teglværks Ringovn, 2013, skriver Jørgen G. Bertelsen følgende om det teglværk, tagstenene kommer fra:

FREDERIKSHOLM TEGLVÆRKER

Kongens Enghave, Københavns kommune, Københavns amt Funktionsperiode: 1871-1987 Ejer/bruger: 1871-1873 I G Køhler og Vilhelm Køhler. 1873-1987 Aktieselskab; 1987 overtages af Wewers Teglværker. Selskabet har ejet adskillige teglværker. Det er ikke muligt at bestemme hvilket af koncernens teglværker stenene stammer fra, når de blot er stemplet FREDERIKSHOLM. Litteratur: N Malmgren: Danmarks Industrielle Etablissements i billeder med tekst, 1888; J Schovelin: Frederiksholms Tegl- og Kalkværker, i: De danske byerhverv i tekst og billeder, 1904.

Tagstenene af typen Frederiksholm vingesten betragtes som meget karakterfulde. Det skyldes blandt andet, at de er mere buede end andre typer af tagsten, som vil give taget og dermed bebyggelsen et mere "fladt" udtryk. Med Frederiksholm vingesten vil taget få mere spil som følge af stenenes form.

3 Hvilke hensyn ligger til grund for kravet om genanvendelse ved reoveringer af undertag?

Følgende forhold beskrives nedenfor:

- A. Stand
- B. Tilgængelighed
- C. Sammenhængende huse
- D. Bæredygtighed
- E. Bebyggelsens udtryk

A Stand

Stenene på tagene i Nivåvænge er gennemgående i god stand. Der kan være en enkelt sten, der er knækket, men der er ikke tale om hele områder, der bærer præg af nedbrudte tegl.

Stenene kan derfor karakteriseres som værende i god stand. De har ligget på tagene siden midten af 1960'erne, så har nu en alder på lidt over 55 år, og den murerfaglige vurdering er, at de meget vel kan have lige så lang tid tilbage i god funktion.

Konklusion: Tagstenene af mærket Frederiksholm er generelt i god stand i Nivåvænge.

B Tilgængelighed

Tagstenene produceres ikke længere, men de kan købes brugt fra bygninger, der er nedrevne.

I vores nærområde har Stark, Kokkedal, løbende et mindre lager af Frederiksholm tagsten. Ved besøg ultimo oktober 2023 var der +200 på lager. Det er også oplyst, at det fortsat er muligt at skaffe flere.

Der ses på nettet andre leverandører af brugte tagsten, her under Frederiksholm vingesten.

Konklusion: Brugte tagsten af mærket Frederiksholm er let tilgængelige.

C Sammenhængende huse

Ved renovering af tagene i Nivåvænge skal der være opmærksomhed på, at en del af husene er bygget sammen på en sådan måde, at tagene er sammenhængende.

Enkelte huse er enkeltstående, og nogle huse, der er sammenbyggede, har på grund af niveauforskel en mur op gennem taget, der således ikke er sammenhængende. Men en del af Nivåvænges bebyggelse er altså bygget sådan, at tagene er helt sammenhængende, og det vil derfor ikke være praktisk muligt uden helt særlige foranstaltninger at renovere ét tag med andre tagsten med andre dimensioner og former end de eksisterende.

Fx er der en anden tagsten af mærket Højslev Tegl, der dels har en anden form, dels en anden størrelse end Frederiksholm vingetagsten (se foto).

På et hus i Nivåvænge vil den anderledes dimension af Højslev Tegl betyde, at der skal lægges 10 rækker sten fra bund til rygning, mens der med Frederiksholm tagsten skal lægges 12 rækker. Det er tydeligt, at et tag med fx Højslev dels vil have et helt anderledes udtryk en et tag med Frederiksholm, dels vil det særligt for sammenhængende tagflader være umuligt/vanskeligt at få til at hænge sammen på en fornuftig måde.

Konklusion: Genanvendelse af Frederiksholm vingesten er måden at undgå vanskelige problemer med at skabe sammenhæng mellem sammenhængende huses tagflader, når der sker reovering af tagene.

D Bæredygtighed

Produktion af mursten og tegl er meget energikrævende processer. Tegl produceres af ler, som formes og tørres og derefter brændes ved temperaturer på 950-1.050 grader i store tunnelovne.

Det er indlysende, at det energimæssigt er langt mere hensigtsmæssigt at genanvende – brugbare – materialer frem for at producere nye materialer.

Et ofte anvendt slogan er "reduce – reuse – recycle" – på dansk altså: 1) brug først og fremmest færrest mulige materialer, 2) genbrug mest muligt, 3) recirkuler, når genbrug ikke længere er muligt.

Konklusion: Anvendelse af tegl, så længe som det er muligt, vil fordele energiforbruget til produktionen af tegl over så mange år som muligt, hvilket ud fra en betragtning om bæredygtighed er vigtigt.

E Bebyggelsens udtryk

I Fredensborg kommune er der i kommuneplanen en opstilling af kulturmiljøer. Formålet er at beskytte og udvikle de kulturhistoriske værdier, som er en værdifuld del af byernes og landskabernes identitet.

Der står blandt andet:

"I Fredensborg Kommune findes 20 udpegede kulturmiljøer, der alle blev registreret i 2014 og sidenhen optaget i kommuneplanen. De kortlagte kulturmiljøer er valgt ud fra, at de afspejler centrale og væsentlige træk af samfundsudviklingen, og de er alle med til at fortælle de særegne historier som knytter sig til Fredensborg Kommune, og som er med til at definere den lokale identitet. Kulturmiljøerne, som geografisk er beliggende rundt om i hele kommunen, fortæller f.eks. om kongemagtens tilstedeværelse, brugen af kysten, landsbyerne forskelligartede udvikling, industrialiseringen og den moderne by- og forstadsudvikling."

Nivåvænge et af kommunens udpegede kulturmiljøer. I et notat fra 2014 er Nivåvænge (og Åtoften) beskrevet nærmere.

Det fremgår blandt andet omkring bebyggelsernes bærende værdier og sårbarhed:

"De bærende værdier afspejler områdets tilblivelse og centrale funktioner, og omfatter bebyggelsen, deres fællesarealer og stisystemet i Åtoften og Nivåvænge. Begge områder har en særlige kvalitet i kraft af den bearbejdede ensartethed der kendetegner bebyggelserne og deres fælles- og torvearealer."

Det anføres også, at: *"Begge bebyggelser er privatejede, men er omfattet af grundejerforeninger som værner om bebyggelsernes helhedspræg."*

Og senere: *"Bebyggelsen er derfor sårbar overfor renoveringer, der enten er uensartet eller ikke tager udgangspunkt i de oprindelige bebyggelsers arkitektoniske udtryk og håndværkstradition."*

Konklusion: På den baggrund er det vigtigt at være opmærksom på at sikre Nivåvænges helhedspræg i respekt over for den kulturelle sammenhæng og tradition, som bebyggelsen er skabt i.
--

**

4 Afsluttende - praktiske råd om renovering af tage og genanvendelse af tagsten

Hvis man skal have fornyet sit undertag, er man velkommen til at spørge foreningens varmemester om praktiske råd om tilrettelæggelsen. Det kan være om fx opstilling af stillads og forhold omkring bevarelse af flest mulige tagsten omkring skotrenden mv.